

A Ciprusi Köztársaság történelme

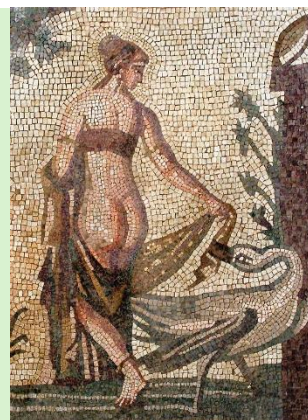
A sziget történelme a Köztársaság előtt

Őskor

A görög mitológia szerint a sziget körüli tengerben született Aphrodité, a szépség és szerelem istennője. A szigeten már a Kr. e. 10-11. században is éltek emberek és háziállatok, Ciprusról származik a macska és az ember kapcsolatának egyik első bizonyítéka.

Ókor

Az őslakók az eteociprusiak voltak, majd a görögök és a föníciaiak is megjelentek a szigeten, ahol 7-10 városállam alakult ki. Sajátosságuk, hogy azzal együtt, hogy sok tekintetben hasonlítottak a görög poliszokra, élükön király állt. A sziget rézbányászatáról kapta nevét és az itt kialakuló Aphrodité-kultuszról lett közsímet, ami a későbbiekben is védjegye maradt. Ciprus hamar a térségben háborúzó nagyhatalmak kereszttüzébe került és rövidebb időszakokra az asszírok és az egyiptomiak is megszállták. Kr. e. 545-ben a görögök legnagyobb térségbeli riválisai, a perzsák lettek a sziget urai. Uralmuk ellen a szigetlakók Onészilosz ciprusi hős vezetésével keltek fel – sikertelenül. Komolyabb eredményeket ért Euagorasz szalamiszi király, de a perzsa uralmat végül ő sem tudta megtörni. Ez csak Kr. e. 332 körül, Nagy Sándor érkezésével következett be. Nagy Sándor korai halála után birodalma többfelé oszlott és Ciprus a ptolemaidák fennhatósága alá került. A királyságok megszűntek, de a sziget ellenállt minden támadásnak, egészen Kr.e. 58-ig, amikor a Római Köztársaság megszállta azt. A rómaiak gazdag villákat emeltek és ápták Aphrodité (Vénusz) kultuszát is, így gazdag kulturális örökséget hagytak maguk után. Illetve egy új vallást: zsidó közösségén keresztül Ciprus lett az egyik első terület, amit a kereszténység meghódított, a ciprusi ortodox egyház pedig az első önálló keresztény egyház.

Római mozaik az egykori páfoszi Aphrodité szentélyből

Rézbánya Cipruson. Az ókorban Ciprus jelentős rézforrás volt.

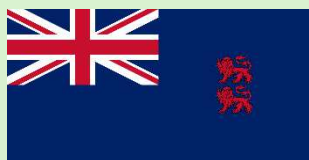
*15. századi ház
Nicosiában*

Középkor

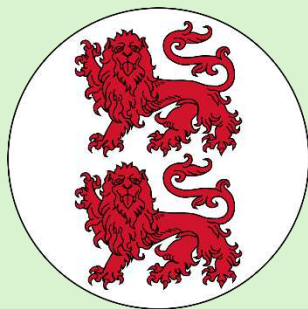
A Római Birodalom 395-ös kettészakadásával Ciprus a Bizánci Birodalom része lett és 800 évig az is maradt. Számos arab betörés sújtotta a szigetet. 1191-ben a keresztes háborúba tartó Oroszlánszívű Richárd angol király összetűzésbe került a sziget urával és megszállta Ciprust. Nem rendezkedett azonban be hosszú időre: eladta a Templomos Lovagrendnek amely elképzelései szerint a teutonokhoz és johannitákhoz hasonlóan országot alapított volna a szigeten. A lovagok azonban felbontották az üzletet és Richárd a szigetet eladta a mindössze két éves Jeruzsálemi Királyságát 1187-ben a Szaladin szultánnal vívott csatában elvesztő Lusignan Guidónak, aki ezzel megalapította dinasztiáját és így létrejött a Ciprusi Királyság. Az állam 300 éves fennállása során folyamatosan hadakozott a muzulmánokkal a Szentföldön és időnként saját földjén is. Mégsem az arabok, hanem a gazdaságilag megerősödő Velencei Köztársaság okozta vesztét 1489-ben: Cornaro Katalin királynő lemondásával a ciprusi Lusignan-dinasztiát korszaka véget ért és a szigeten a velenceiek uralma alá került, akik állandó harcban álltak a terjeszkedő Oszmán Birodalommal.

Újkor

1571-ben az oszmán törökök 60 000 embert számláló flottájának elsőpró támadása után a sziget az Oszmán Birodalom része lett és 300 éven át az is maradt. A törökök nem akarták muzulmán hitre téríteni a sziget lakóit, sőt a ciprusi ortodox egyháznak politikai-közigazgatási feladatokat adtak, megkönnyítve ezzel az adók behajtását. Ám a 19. században Cipruson is megjelenő nacionalista mozgalmat egyre nehezebben kezelte a meggyengülő birodalom. Egyre nagyobb teret nyert az enó-zisz, azaz a sziget Görögországhoz csatolását szorgalmazó mozgalom. A szultán végül diplomáciai játszmák eredményeként 1878-ban átengedte a szigetet a Brit Birodalomnak. 1878 és 1925 között Nagy-Britannia bérbe vette a szigetet az Oszmán Birodalomtól, majd Ciprus 1925-ben brit koronagyarmattá (British Cyprus) vált. A britek is szembesültek a nacionalista mozgalmakkal, amelyek bizonyos esetekben a brit adminisztráció, illetve a török kisebbség elleni erőszakba, és ezeknek megfelelő válaszcsepásokba torkollott. A sziget körül diplomáciai kötéshúzás kezdődött a két etnikai csoport, az őket támogató Görögország és Törökország, illetve Nagy Britannia részvételével.

*Brit Ciprus koronagyarmat
zászlója 1922 és 1960 között.*

*A brit gyarmati hatóságok által
1905 és 1960 között használt
ciprusi felségjelzés.*

*Brit ciprusi 45 piaszteres (1/4
font sterling) ezüstérme V. György
király portréjával.*

Függetlenség

1955-ben megalakult az EOKA nevű görög nacionalistákból álló ellenállási szervezet, amely 1959-ig harcolt a brit gyarmati függőség ellen (a törökök területi felosztást akartak). Ekkor, 1959. február 19-én a Londonban megkezdett, Nagy-Britannia, Görögország és Törökország között lezajlott második konferencián egyezményben nyilatkoztak Ciprus függetlenségéről, melyet 1960. február 11-én írtak alá Zürichben (zürichi és londoni megállapodás). Ezt – a háromhatalmi tárgyalások eredményeként – 1960. augusztus 16-án sikerült kinyilvánítani a Nicosiában aláírt szerződéssel. Az államszerződés jogot formált arra, hogy mindhárom fél katonai erőket állomásoztasson a szigeten. Az ENSZ szeptember 20-án vette fel tagjai közé. Az első elnök III. Makariosz görög-ortodox pátriárka lett, az alelnök egy ciprusi török volt. A szigetek Görögországhoz való csatlakozása kérdésében a görög és a török etnikum között állandósultak a feszültségek és összetűzések, ezért 1963 végén létrehozták az ún. „Zöld vonalat”, amely a görögök lakta területet volt hivatott elválasztani a töröklakta területektől, így kettéosztva az országot. A fegyveres összetűzések hatására 1964-ben Ciprus kérdése az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé került, amely 1964. évi 186-os határozatában békefenntartók telepítését rendelte el a szigeten (United Nations Peacekeeping Force In Cyprus, UN-FICYP).

Kettéválás

1974. július 15-én a görögországi katonai junta által támogatott ciprusi görög katonatisztek csoportja, a Nemzeti Gárda, azzal a szándékkal, hogy Ciprust Görögországgal egyesítsék, államcsínyt kíséreltek meg az érsek-elnök Makariosz ellen, aki életét mentve, brit segítséggel elmenekült a szigetről. Níkosz Szampszont kiáltották ki új elnökül. Július 19-én az eltávolított Makariosz nyilatkozatot adott ki, amelyben leszögezte: „A görög junta puccsa egy invázió, melynek következményeitől Ciprus egész lakossága szenved, görögök és törökök egyaránt.”. Másnap, július 20-án az 1960-as háromhatalmi egyezményre és a török etnikum védelmére hivatkozva Törökország, Bülent Ecevit miniszterelnök utasításaira, 40 000 fős inváziós csapatot tett partra a sziget északi részén és megkezdte annak teljes megszállását. Két nap múlva a török csapatok biztosított folyosót nyitottak az északi parttól Nicosiáig. Szampszont félre-, majd Makarioszt visszaállították, és július 22-én Görögország fegyverszünetet kötött Törökországgal. Július 23-án a görögországi junta megbukott, majd Genfben megindultak a béketárgyalások.

Eközben Cipruson 200 ezer fős görög lakosság indult meg a görög fennhatóságú déli területek felé. Augusztus 14-én a genfi tárgyalások eredménytelenül félbeszakadtak, majd Görögország – Franciaország 1966. március 10-ei hasonló döntését követve – kivonta csapatait a NATO integrált katonai erőiből. A török csapatok ezt követően folytatták az előrenyomulást, két nap múlva már a sziget területének 37%-át (északi harmadát) birtokolták. A délen lakó törökök többségét (több mint 60 ezret) az északi területekre telepítették a ciprusi kormány és az ENSZ beleegyezésével. A fővárost, Nicosiát szintén kettéosztották a „Zöld Vonal” mentén, ami "országhatárrá" alakult, nemzetközi repülőtere ENSZ fennhatóság alá került, légiforgalma megbénult. Az északi területeken 1975-ben a ciprusi törökök egyoldalúan, Rauf Denktas elnökletével a mai napig fennálló saját, önálló közigazgatást alakítottak ki „Észak-Ciprusi Szövetségi Állam” néven. Az ENSZ-csapatok az elválasztó határvonal (a „Zöld Vonal”, a török hadműveletek után ismert még „Attila Vonal”-ként is) középső részét azóta is ellenőrzésük alatt tartják.

Törökország közreműködésével Görögország 1980-ban újra csatlakozott a NATO-hoz.

Az északi területek függetlenségét 1983. november 13-án Denktas egyoldalúan kikiáltotta, amit november 15-én, nyolc évvel a „rendezés” után Törökország elismert „Észak-Ciprusi Török Köztársaság” néven (ennek elődjeként már létezett a megszállási övezetben az ún. Ciprusi Török Szövetségi Állam), és diplomáciai kapcsolatot létesített vele. A Ciprusi Köztársaságot nem ismeri el Törökország, és Dél-ciprusi görög ciprióták közigazgatása néven nevezi. Ezzel a lépéssel Törökország ismételtén megszegett több ENSZ-határozatot. Az északi, új államot azóta sem ismerte el más ország, az ENSZ-tagállamok bojkottálják az ENSZ Alapokmány 2. cikkének 5. bekezdése alapján.

Az Európai Unió tagállamaként

- ✘ 2003. április 30-án a határvonal több szakaszát megnyitották, amit azóta is több ezer görög és török ciprusi lépett át. Ciprus 2004. évi Európai Unióhoz való csatlakozása előtt Kofi Annan ENSZ-főtitkár vezetésével április 24-én Annan-terv néven rendezési terv született a sziget újraegyesítésére. A terv lehetőséget adott volna az 1974-es török megszállás során bevándorolt, illetve ezek leszármazottjaként Cipruson élő törökök jelentős részének, hogy a szigeten maradjon (lásd: Törökországi törökök Észak-Cipruson). Ez heves tiltakozást váltott ki a déli, nem megszállt területen élő görög cipriótákból. A népszavazáson a ciprusi törökök az egyesítés mellett, a ciprusi görögök többsége az egyesítés ellen szavaztak, így a terv kudarcba fulladt.
- ✘ 2004. május 1-jén a Ciprusi Köztársaság megosztott államként lett az Európai Unió (EU) tagja. Az északi, megszállt területek EU-tagsága a helyzet rendezéséig felfüggesztésre került.
- ✘ Ciprus 2008. január 1-jén csatlakozott az eurózónához, és bevezették az eurót. Nicosiában februárban mindkét fél részére Eléni Mávru – a görög városrész polgármestere – és Cemal Metin Bulutoğlulari – a török fél (Lefkoşa) polgármestere – ünnepélyes keretek között megnyitotta Ledra nevű főutcáját, ami a kettéosztottság megszűnésének kezdetét jelképezi. A két fél polgármestere havonta személyesen egyeztetni egymással későbbi terveit.
- ✘ 2011. július 11-én az Evángelosz Florákisz Haditengerészeti Támasponton felrobbant egy hajónyi, gondatlanul őrzött hadianyag, ami 13 halálos áldozat mellett öt kilométeres körben mindent letarolt. A robbanás megsemmisítette a modern Vasziliszkosz hőerőművet, ami addig az ország elektromos áramtermelésének 30%-át adta. Azóta a sziget áramellátása nehézségekbe ütközik, ezért az áram ára itt a legmagasabb az EU-n belül.
- ✘ 2011-től kezdve Görögország adósságválsága fokozatosan áterjedt a Ciprusi Köztársaságra is, mivel az ország aránytalanul nagy bankszektora jelentős mennyiségű görög államkötvényt birtokolt, amiből azután hatalmas vesztesége keletkezett. Az európai gazdasági válság hatására visszaesett az állam másik bevételi forrása, a turizmus is. A bajban előbb Oroszország adott 2,5 milliárd euró hitelt, majd az államcsőd elkerülése érdekében adott további segítségért cserébe az EU kemény megszorításokat, és az offshore jellegű pénzügyi rendszer átalakítását követelte.